

УДК 35.073.52:621(045)

Сусіденко В. Т.
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Підлипна Р. П.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Югас Е. Ф.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Susidenko V. T.
*Doctor of Economics, Professor,
Head of Accounting
Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEU*

Pidlypna R. P.
*PhD, Associate Professor of Accounting
Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEU*

Yugas E. F.
*PhD, Assistant Professor of Accounting
Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEU*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES

Анотація. У статті досліджено основні умови та визначено фактори, що визначають рівень фінансової безпеки торговельних підприємств. Зазначається, що саме аналіз факторів допомагає виявити сильні і слабкі сторони в діяльності підприємства, а також розробити заходи та напрями дії, за рахунок яких воно могло б підвищити стійкість розвитку та забезпечити свій успіх. У статті виявлено, що саме фінансова безпека торговельного підприємства схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього впливу. Запропоновано класифікацію забезпечення фінансової безпеки підприємств за такими трьома складовими економічного процесу, як засоби отримання доходу, методи збереження активів та шляхи витрачання доходу.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, фактори, вплив, діяльність торговельного підприємства, аналіз фінансової безпеки, чинники.

Постановка проблеми. Дослідження основних методів оцінки забезпечення фінансової безпеки підприємств, виявлення основних чинників, які на них впливають, необхідні у розумінні цієї тематики. Натепер стає актуальним розробка системи заходів, які зменшать чи взагалі усунуть значний негативний вплив чинників на фінансову безпеку сучасного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз факторів, які впливають на фінансову безпеку підприємства, здійснювався багатьма вченими-економістами. Проте варто відзначити, що у науковій літературі немає узгодженої думки стосовно складу та класифікації факторів, які здійснюють вплив на формування фінансової безпеки підприємств. Найчастіше їх поділяють на дві групи: внутрішні і зовнішні, і вони формуються з урахуванням факторів, які впливають на стан фінансової безпеки підприємства загалом.

Формулювання цілей статті. У сучасному світі впевненість у захищеності фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин відіграє важливу роль. Адже високий рівень фінансової захищеності підприємства гарантує не тільки стабільне та максимально ефективно функціонування, але й високий потенціал розвитку підприємства в майбутньому, певну гарантію суб'єктам господарювання в постійній наявності фінансових ресурсів. Саме це і визначає актуальність статті.

Виклад основного матеріалу. Умовами, що визначають рівень фінансової безпеки підприємства, є її основні фактори, що визначають причину, рушійну силу будь-якого процесу або явища. Для забезпечення фінансової безпеки підприємства на ринку необхідно виявити фактори, що впливають на діяльність підприємства як ззовні, так і зсередини. Аналіз факторів допомагає виявити сильні і слабкі сторони в діяльності підприємства, а також розробити заходи та напрями дії, за рахунок яких воно могло б підвищити стійкість розвитку та забезпечити свій успіх. Від того, наскільки повно визначено склад чинників, наскільки точно оцінений рівень інтенсивності їх прояву і можливого збитку або прибутку, залежить ефективність побудови всієї системи забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Так, М.А. Бендиков внутрішні фактори фінансової безпеки підприємства вважає за необхідне розділити на такі групи:

- матеріально-ресурсне забезпечення виробництва, що визначає ресурси і можливості підприємства; зокрема, найбільш важливими в цій групі є виробничі фактори (будівлі, споруди, машини і механізми, устаткування, земля, сировина і матеріали, паливо, енергія, робоча сила);
- забезпечення економічного і технічного розвитку підприємства (інновації, інвестиції, організація праці та виробництва, підвищення кваліфікації працівників);
- досягнення високого рівня рентабельності (високоєфективна комерційна і постачальницька діяльність) [1, с. 18–19].

Т.Ю. Загорельська відносить до внутрішніх факторів фінансової безпеки галузеві особливості підприємства; структуру виробленої продукції (робіт, послуг), її частку в загальному платоспроможному попиті; розмір оплаченого статутного капіталу; величину витрат, їх динаміку порівняно з грошовими доходами; стан майна і фінансових ресурсів підприємства, їх склад і структуру [6, с. 111].

Іншу думку має М.В. Фоміна, яка розділяє внутрішні фактори фінансової безпеки підприємства на основні і

другорядні. А основні фактори фінансової безпеки підприємства вона класифікує на виробничі, до яких відносяться засоби і предмети праці, а також безпосередньо сама робота, і невиробничі, зокрема фактори професійного розвитку колективу, природно-охоронної діяльності та постачальницько-збутові. Неосновними внутрішніми факторами фінансової безпеки підприємства, на її думку, є структурні зрушення, порушення господарської і технологічної дисципліни [7, с. 7].

На думку Н.А. Гринюк, найважливішими внутрішніми факторами, що впливають на фінансову безпеку підприємства, є збут, виробництво продукції, інновації, система комунікацій, реклама, робота з персоналом, його мотивація, інфраструктура ринку, якість управлінського і бухгалтерського обліку, а також коректна діагностика фінансово-господарської діяльності [3, с. 8–9].

С.В. Кульпінський стверджує, що чим більше швидкість оборотності дебіторської заборгованості, прибутковість реалізації продукції і частка власних оборотних коштів, тим безпечніше фінансовий стан підприємства [9, с. 35].

Р.С. Папехин підкреслює, що фінансова безпека залежить від ефективності маркетингової та виробничої діяльності підприємства, а також від рівня його кадрового потенціалу та організаційної культури [11, с. 9].

А.Л. Бесєдін вважає, що зовнішні чинники фінансової безпеки підприємства відображають економічну ситуацію в державі і за кордоном, в окремих регіонах і на галузевих ринках. Найважливішими з них є величина податкових ставок, рівень відсотків за кредитами, ступінь монополізації галузі, кон'юнктура ринку та інвестиційна активність підприємства [2, с. 66].

Ф.В. Євдокимов підкреслює, що на фінансову безпеку підприємства впливають економічні умови господарювання; стан техніки і технології; платоспроможний попит і рівень доходів споживачів; податкова і кредитна політика уряду; законодавчі акти, якими регламентується діяльність підприємства, а також зовнішньоекономічні зв'язки [5, с. 112–117].

На нашу думку, спільним у наведених класифікаціях є те, що фактори класифікуються за сферою виникнення, а тому вони можуть бути використані для характеристики як економічної безпеки загалом, так і деяких її елементів зокрема (наприклад, фінансової).

І.А. Бланк, С.П. Дубецька, С.М. Ільяшенко, Т.Б. Кузенко, Л.С. Мартюшева та Р.С. Папехин представляють зовнішнє середовище підприємства у формі доміантної ієрархії, на першому рівні якої знаходяться мезо-, а на другому – макрочинники. На їхню думку, мезофактори безпосередньо впливають на фінансову стабільність функціонування підприємства, а макрофактори опосередковано диктують умови його господарювання. Так, Т.Б. Кузенко до складу мезофакторів фінансової безпеки підприємства відносить ринок і господарські зв'язки [8, с. 28].

Л.С. Мартюшева підкреслює, що мезофакторами фінансової безпеки підприємства є постачальники, споживачі, товари-замінники, потенційна конкуренція, суперництво підприємств та промислові взаємини [10, с. 237]. На нашу думку, чинники «потенційна конкуренція» і «суперництво підприємств» ідентичні за своїм економічним змістом. Адже конкуренція – це насамперед суперництво підприємств [4, с. 159–161]. Також варто зазначити, що промислові відносини виникають як всередині підприємства, тобто між його працівниками, так і за його межами, тобто між підприємством і його контрагентами. Тому вони мають не тільки зовнішній, але й внутрішній характер.

С.В. Кульпінський стверджує, що на фінансову безпеку підприємства впливають економічні, науково-технічні, природні, соціально-політичні, соціально-культурні, екологічні і демографічні фактори. Він вважає, що до складу економічних факторів відносяться рівень інфляції, зайнятості і доходів населення; до науково-технічних – технічний рівень машин, обладнання та предметів праці, а також нематеріальних активів, до природних – наявність екстремальних умов [9, с. 36].

Отже, як бачимо, наведені системи класифікацій більшою мірою є характерними для мега-, мезо- та макроекономічних рівнів формування фінансової безпеки [12, с. 148–153].

Різноманіття розглянутих підходів зумовлено складністю і комплексністю факторів, що здійснюють вплив.

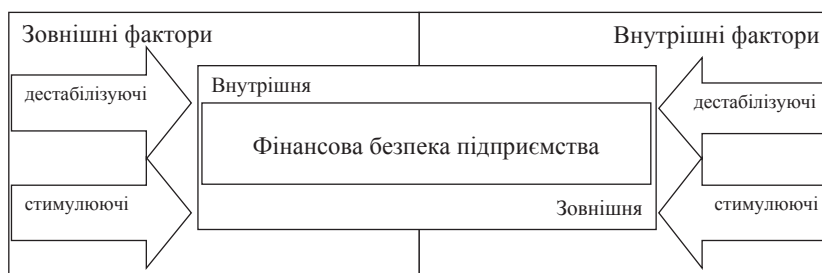

Рис. 1. Загальна схема впливу факторів на фінансову безпеку підприємства

Розроблено авторами [12, с. 82-85, 13, с. 77-81]

Узагальнюючи досліджені джерела і думки науковців, вважаємо доцільним запропонувати класифікувати фактори забезпечення фінансової безпеки підприємства, окрім джерел виникнення деструктивних факторів, за напрямом впливу на фінансовий результат (стимулюючі та дестабілізуючі); за систематичністю впливу (постійні, регулярні, нерегулярні); за можливістю та способом оцінки (кількісні та якісні) (див. табл. 1).

Отже, забезпечення фінансової безпеки підприємства залежить від цілого комплексу факторів. Їх комбінація є передумовою формування і забезпечення необхідного рівня безпеки. Залежно від напрямку впливу та джерел їх виникнення фактори можуть здійснювати вплив на внутрішню чи зовнішню фінансову безпеку, що у сукупності визначить загальний стан забезпечення фінансової безпеки підприємства (рис. 1).

Висновки. Отже, доведено, що саме фінансова безпека торговельного підприємства схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього впливу, яка у своїй сукупності стосується таких трьох складових економічного процесу, як засоби отримання доходу, методи збереження активів та шляхи витрачання доходу. Отже, складові системи забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства дають змогу активізувати зусилля з метою підвищення рівня фінансової безпеки підприємства і досягнення головної мети діяльності підприємства. Встановлено, що умовами забезпечення фінансової безпеки підприємства повинні виступати безперервний розвиток та вдосконалення фінансової системи підприємства; наявність на підприємстві системи, яка спроможна задовольняти реалізацію фінансових інтересів, цілей і завдань; збалансованість і комплексність фінансових інструментів, важелів та методів, які використовуються на підприємстві. Доведено, що саме фінансова безпека торговельного підприємства схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього впливу [15, с. 190–193, 16, с. 85–89].

Таблиця 1

Групування факторів забезпечення фінансової безпеки підприємств

Ознака	Класифікаційна характеристика	
За напрямом впливу на результат	Стимулюючі Дестабілізуючі	
За джерелом виникнення	Зовнішні	макрорівня
		мезорівня
		мікрорівня
	Внутрішні	управлінські
		операційні
інвестиційні		
фінансові		
За причинами нестачі фінансових ресурсів	Нераціональна структура активів і пасивів Незбалансованість інвестиційної політики Наявність безнадійної дебіторської заборгованості Нераціональне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості Неефективна дивідендна політика Невчасні антикризові заходи тощо	
За систематичністю впливу	Постійні Регулярні Нерегулярні	
За характером впливу	Загальні Специфічні	
За можливістю та способом оцінки	Кількісні Якісні	

Джерело: розроблено авторами [12, с. 148–153]

Список використаних джерел:

1. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М.А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 2. – С. 17–29.
2. Беседин А.Л. Экономическая безопасность предприятия в контексте системного подхода к решению проблемы защиты конфиденциальной информации / А.Л. Беседин, В.В. Беляев // Финансы и кредит. – 2004. – № 27. – С. 63–68.
3. Гринюк Н.А. Інноваційні підходи до вивчення стану фінансової безпеки підприємств України / Н.А. Гринюк // Проблеми науки. – 2009. – № 1. – С. 8–15.
4. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. – К. : Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С. 146–172.
5. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / [Ф.І. Євдокимов, О.В. Мізіна, О.О. Бородіна] // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – 2002. – Вип. 46. – 216 с.

6. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления / Т.Ю. Загорельская // Наук. праці ДНТУ. – 2006. – Вип. 103-4. – С. 215–218.
7. Фоміна М.В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : [монографія] / М.В. Фоміна. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 140 с.
8. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т.Б. Кузенко // БИЗНЕС-ИНФОРМ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27–29.
9. Кульпінський С.В. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами / С.В. Кульпінський // Фінансова консультація. – 2000. – № 5. – С. 34–40.
10. Фінансова безпека підприємства / [Л.С. Мартюшева, Т.Е. Петровська, Н.І. Трихліб] // Коммунальное хозяйство городов : наук.-техн. сб. – Вып. 71. – К. : Техніка, 2006. – С. 235–238.
11. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин // Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России : сб. ст. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
12. Сусіденко В.Т. Формування й аналіз стану фінансової безпеки торговельного підприємства / В.Т. Сусіденко, О.В. Сусіденко // Вісник Одеського національного університету. – 2015. – Том 20. – Випуск 5. Економіка. – С. 148–153.
13. Сусіденко В.Т. Методи оцінки фінансової безпеки торговельного підприємства / В.Т. Сусіденко, О.В. Сусіденко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 14. – Частина 3. – С. 82–85.
14. Сусіденко В.Т. Облік і аналіз системи фінансової безпеки торговельного підприємства / В.Т. Сусіденко // Крымский экономический вестник. – 2015. – № 4. – С. 77–81.
15. Сусіденко В.Т. Концепція системи фінансової безпеки торговельного підприємства / В.Т. Сусіденко, О.В. Сусіденко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2015. Серія: Економіка і менеджмент. – Випуск 13. – С. 190–193.
16. Сусіденко В.Т. Складові елементи системи забезпечення фінансової безпеки підприємства / В.Т. Сусіденко, О.В. Сусіденко // Економічні студії. – 2016. – С. 85–89.

Аннотация. В статье исследованы основные условия и определены факторы, определяющие уровень финансовой безопасности предприятий. Отмечается, что именно анализ факторов помогает выявить сильные и слабые стороны в деятельности предприятия, а также разработать меры и направления действия, за счет которых оно могло бы повысить устойчивость развития и обеспечить свой успех. В статье выявлено, что именно финансовая безопасность торгового предприятия склонна к влиянию усиливающих и дестабилизирующих факторов как внешнего, так и внутреннего воздействия. Предложена классификация обеспечения финансовой безопасности предприятий по таким трем составляющим экономического процесса, как средства получения дохода, методы сохранения активов и пути траты дохода.

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятия, факторы, влияние, деятельность предприятия, анализ финансовой безопасности, факторы.

Summary. The main conditions and factors that determine the level of financial security of enterprises. It is noted that the analysis of the factors helps to identify strengths and weaknesses in the enterprise and to develop measures and lines of action, through which it could improve sustainability and to ensure its success. The article revealed that the financial security of the company subject to the influence of augmentative and destabilizing factors both external and internal exposure. Classification of financial security of machine-building enterprises in three dimensions in the economic process: sources of income, methods of preservation of assets and ways of spending income.

Key words: financial security company, factors of influence, machinery industry, activities of the enterprise.